

The Phenomenological Study on the Drivers and Challenges of Observing Chastity in the Male-Students in Ferdowsi University*

■ Mahmood Saeedy Rezvani¹ ■ Fatemeh Gholami²

- **Objective:** The present study aims to analyze the male-students' premarital sex and to identify the drivers and challenges of observing chastity.
- **Method:** This applied research was conducted through a qualitative approach and with a phenomenological method. The statistical population was the male-students of Ferdowsi University in Mashhad, and 48 undergraduates of them were interviewed in a semi-structured way with a purposeful sampling method "with maximum diversity" and analyzed using the three-step coding method of Strauss and Corbin.
- **Results:** The expressions expressed by the participants were classified into 858 concepts, 62 categories, and 14 themes. Examining the lived experiences of the students, the findings of study, with some negligence, were divided into three parts: the reasons why they enter into an illegitimate relationship, the reasons why they leave an illegitimate relationship, and the reasons why they avoid an illegitimate relationship. The themes inferred in the first part include the religion of permissiveness, the decline of indigenous identity, the domination of sexual desires, psychological issues, the stimulating social media context, self-deception, and the unattainable dream of marriage, and the themes of the second part include orienting to spirituality, being zealous, and thinking about the consequences. The harmfulness of an illegitimate relationship, satisfaction of sexual desires through other ways, the lack of conditions for an illegitimate relationship, and the choice of chastity include the four themes of the third part.
- **Conclusion:** The most important challenges of observing chastity, and the factors of entering into an illegitimate relationship (i.e. the barriers of chastity) are: 'the sexual desire', 'the impossibility of its legitimate satisfaction', 'the permissible and highbrow spirit' and 'the social and media stimulating atmosphere'; the main drivers of chastity in the this statistical population were faith, 'still awake' moral conscience, religious-moral family atmosphere, and social control.

Keywords: sexual chastity, premarital sex, the drivers of observing chastity, the challenge of observing chastity

- **Citation:** Mahmood Saeedy Rezvani, Fatemeh Gholami.(2021). The Phenomenological Study on the Drivers and Challenges of Observing Chastity in the Male-Students in Ferdowsi University, *Applied Issues in Islamic Education*, 6(3): 37-60.

Received: 2021/07/25

Accepted: 2021/11/04

*The present study was conducted by the Working Group on Chastity and Sex Education of the Research Institute of Islamic Studies in Humanities, Ferdowsi University of Mashhad.

1. **Corresponding Author:** Associate Professor Curriculum and Education Studies Group Department of Faculty of Education and Psychology Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
Email: saeedy@um.ac.ir 0000-0001-9553-9380
2. An MA in Educational Management, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
Email: Fatemehgholami436@yahoo.com 0000-0002-2449-2201

پرو. شمسکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی پدیدارشناسانه پیشران‌ها و چالش‌های رعایت عفاف در دانشجویان پسر دانشگاه فردوسی مشهد^۱

■ محمود سعیدی‌رضوانی* ■ فاطمه غلامی**

چکیده

- هدف: هدف مطالعه حاضر، واکاوی چگونگی روابط پیش از ازدواج پسران دانشجو و کشف پیشران‌ها و چالش‌های رعایت عفاف است.
- روش: این پژوهش کاربردی، با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناختی انجام گرفت. جامعه آماری دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد بود و ۴۸ دانشجوی پسر مقطع کارشناسی با نمونه‌گیری هدفمند «باحداکثر تنوع»، مورد مصاحبه نیمه‌ساختار یافته قرار گرفتند و به روش کدگذاری سه مرحله‌ای استراوس و کوربین تجزیه و تحلیل شدند.
- یافته‌ها: عبارت‌های بیان‌شده از سوی مشارکت‌کنندگان، در قالب ۸۵۸ مفهوم، ۶۲ مقوله و ۱۴ مضمون دسته‌بندی شدند. با بررسی تجارب زیسته افراد، یافته‌ها با اندکی اغماض، در سه محور دلایل ورود به روابط نامشروع، دلایل ترک روابط نامشروع و دلایل دوری از روابط نامشروع جای گرفتند. مضامین استنباط‌شده در محور اول شامل مذهب اباحه‌گری، افول هویت بومی، غلبه نیاز جنسی، مسائل روان‌شناختی، بستر اجتماعی رسانه‌ای محرک، خودفربیی و رؤیای دست‌نیافتنی ازدواج و مضامین محور دوم مشتمل بر معنویت‌گرایی، غیرت‌ورزی و پیامداندیشی بودند. آسیب‌زا بودن روابط نامشروع، تأمین نیاز جنسی از سایر روش‌ها، نبودن شرایط روابط نامشروع و انتخاب مسیر عفاف نیز، چهار مضمون محور سوم مشخص شدند.

□ تاریخ پذیرش: ۱۳/۰۸/۱۴۰۰

□ تاریخ دریافت: ۱۳/۰۵/۱۴۰۰

۱. پژوهش حاضر توسط کارگروه عفاف‌گرایی و تربیت جنسی پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شده است.

* نویسنده مسئول: دانشیار گروه مطالعات برنامه درسی و آموزش دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
E-mail: saeedy@um.ac.ir 0000-0001-9553-9380

** کارشناس ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

E-mail: Fatemehgholami436@yahoo.com 0000-0002-2449-2201

● نتیجه‌گیری: عمده‌ترین چالش‌های رعایت عفاف و عوامل درگیری در روابط نامشروع (موانع عفاف)، وجود توأمان چهار عامل «نیاز جنسی»، «عدم امکان برآورده ساختن مشروع»، «روحیه اباحه‌گرانه و روشنفکر مآب» و «فضای اجتماعی و رسانه‌ای محرک» شناخته شد و پیشران‌های عمده عفاف در جمعیت مطالعه‌شده نیز، ایمان و وجدان‌های اخلاقی «هنوز بیدار»، جو خانوادگی دینی-اخلاقی و نظارت اجتماعی بوده است.

واژه‌های کلیدی: عفاف جنسی؛ روابط جنسی پیش از ازدواج؛ پیشران رعایت عفاف؛ چالش رعایت عفاف.

مقدمه

به‌زعم کار (Carr, 2011)، در چند دهه اخیر، نهاد «خانواده» تحولات گسترده‌ای در جهان داشته است؛ تحولاتی که، ریشه‌های آن را باید در انقلاب جنسی (Sexual revolution) اواخر دهه ۱۹۶۰ در کشورهای اروپایی و آمریکایی جست‌وجو کرد. این انقلاب با اسطوره‌زدایی از رابطه جنسی، آن را به امری معمولی تبدیل کرد (کریمیان، سالاری و ملک‌اری، ۱۳۹۴: ۱۷۸) و اکنون رابطه جنسی قبل از ازدواج، که به‌عنوان رابطه جنسی ارادی، بین افراد مجرد تعریف می‌شود، در سراسر جهان در حال افزایش است (Arega, Zewale, Bogale, 2019: 1). پژوهش‌ها نشان می‌دهند روابط جنسی پیش از ازدواج، در ایران نیز روبه‌گسترش است (قنبری‌برزیان، سلمانوندی و فاطمی، ۱۳۹۷: ۳۵) و برخلاف تصور عموم، که جوانان ایرانی تا زمان ازدواج، از نظر جنسی باکره هستند؛ طبق مطالعه‌ای در شهر مشهد، ۳۵/۳ درصد از دانشجویان مجرد، تجربه رابطه جنسی در سه ماه گذشته را گزارش کردند (Ghaffari et al, 2020: 112). مطابق با مطالعه‌ای در تهران نیز، حدود ۲۰-۶۰ درصد از افراد گروه سنی ۱۴-۱۸ سال، اغلب به‌طور پنهانی و بدون رضایت خانواده، ارتباط عاطفی و رابطه فیزیکی و جنسی برقرار می‌کنند (نامور و آذر، ۱۳۹۶: ۴۵). میزان دگرگونی‌های نگرشی به مسائل جنسی در کشور ما روشن نیست؛ اما نیاز جنسی در ایران نیز، مانند سایر کشورها وجود دارد (ذوالفقاری و رمضان، ۱۳۹۵). جامعه ایران، جامعه‌ای جوان است که هر ساله تعداد زیادی از نوجوانان به سن ازدواج می‌رسند؛ اما به‌دلایل مختلف از جمله ادامه تحصیلات و مشکلات اقتصادی، ازدواج گروهی از آن‌ها به تأخیر می‌افتد و این تأخیر مانع از آن نمی‌شود که تمایلات به جنس مخالف نیز با آن فروکش کند (خواجانه‌نوری و دل‌آور، ۱۳۹۱: ۴۳). از این‌رو، افراد مختلف، با فشارهای ناشی از «بلوغ جنسی»، از یک‌سو و

«افزایش سن ازدواج»، از سوی دیگر و شکاف روبه‌گسترش میان این دو، به گونه‌های متفاوتی برخورد می‌کنند (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷۸). در ایران نیز، هم‌سو با دیگر جوامع، ارزش‌ها و به‌دنبال آن ارزش‌های جنسی، دستخوش تغییر شده‌اند (قنبری‌برزبان و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۴). چراکه در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، هنجارهای سنتی در حال تغییر و برجستگی با مدرنیسم است و این فرآیند توسط رسانه‌های جمعی، ماهواره، اینترنت و همچنین تفکر مدرن تسهیل می‌شود (Ghaffari et al, 2020: 112-113).

طبق تحقیقات میرابی، یوسفی و صدیق‌اورعی (۱۳۹۴: ۱۷۳)، تکرار گناهان جنسی موجب کاهش احساس گناه، عادی‌شدن گناه و در نهایت تغییر باورها و ارزش‌های جنسی اولیه در فرد می‌شود. وضعیت رفتار جنسی در فرهنگ‌های مختلف، متفاوت، متنوع و تغییرپذیر است و هر جامعه‌ای با توجه به شرایط خود، رفتار اعضایش را در این زمینه، قاعده‌مند می‌کند (ذوالفقاری و رمضانی، ۱۳۹۵: ۱۹۹، قلتاش و محمد جانی، ۱۳۹۷، سلطانی‌زاده، لطیفی و افیونی‌اکبری، ۱۳۹۷) و آنچه در جامعه ایران، کماکان در حاله‌ای از ابهام باقی مانده، انگیزه‌ها، رفتارها، آسیب‌ها و چگونگی این نوع روابط از هر حیث است (شرعی‌نژاد و ذکایی، ۱۳۹۴: ۱۲۳). پژوهش‌ها نشان‌دهنده افزایش روابط جنسی پیش از ازدواج در بین جوانان کشور است و این در حالی است که چنین روابطی، با آموزه‌های اسلامی در تضاد است. چراکه عدم توجه به عفاف جنسی نوعی تهدید برای زیست جنسی اسلامی به‌شمار می‌رود و آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی فراوانی را به‌همراه دارد و منجر به سستی نهاد مقدس خانواده می‌شود. خداوند در قرآن کریم (سوره نور، آیه ۳۴) می‌فرماید: «وَلَيْسَتَعَفِيفِ الدِّينِ لَأَ يَجِدُونَ نِكَاحًا». عفاف یعنی پرهیز و خودداری از آنچه حلال و پسندیده نیست. مفهوم عام عفاف پرهیز از هرگونه تمایلات نامشروع غرایز است و مفهوم خاص آن بازداشتن نفس از تمایلات نامشروع غریزه جنسی که به خویشتن‌داری می‌انجامد و آدمی را به‌سوی ازدواج و ارضای مشروع رهنمون می‌کند (محمدی‌مقدم، ۱۳۹۴: ۳۰). برای مواجهه صحیح با عفاف‌گریزی (نگرش‌های منفی نسبت به عفاف، کنش‌های متضاد و مخالف احکام شرعی اسلام)، شناخت زمینه امر بسیار ضروری است. بدین ترتیب لازم است مشخص شود چه ساختارها، وقایع و تجاربی به‌عنوان پیشران، باعث گرایش به عفاف در عده‌ای شده است و همچنین چه ساختارها، وقایع و تجاربی به‌عنوان چالش، باعث گریز از عفاف شده است. البته این موارد با عنایت به روش کار بر پایه تجربه زیسته - و نه نوعی نگرش سنجی - صورت می‌پذیرد. شرایط و امکانات مساعد فردی، خانوادگی و اجتماعی، نظارت خانوادگی

و اجتماعی، ساختارهای مطلوب اجتماعی، انتخاب‌های صحیح، توانایی جسمی و روحی، تأمین صحیح نیاز جنسی، معماری عقیقانه، باورها و اعتقادات قوی، دانش و بینش نسبت به فواید عفاف‌گرایی، رعایت عفاف را برای افراد تسهیل می‌کند و برعکس، شرایط نامساعد فردی، خانوادگی و اجتماعی، توانایی پایین کنترل نفس و خویش‌تن‌داری، فشارهای اقتصادی و فقدان امکانات مالی برای تشکیل ازدواج، ساختارهای فسادزا و تحریکات محیطی، برآورده نشدن نیاز جنسی، معماری غربی، شرایط نامساعد روحی و روانی، ضعف باورها و اعتقادات اسلامی، پایین بودن دانش و آگاهی نسبت به مضرات جسمی و روانی روابط نامشروع، افراد را در رعایت عفاف دچار چالش نموده و آن‌ها را به سمت گناه جنسی سوق می‌دهد (سعیدی‌رضوانی، ۱۴۰۰: ۸۶). نکته قابل توجه آنکه، نویسندگان اذعان دارند، پژوهش‌های قابل توجهی در موضوع این مقاله صورت پذیرفته است؛ اما پژوهش حاضر برخلاف پژوهش‌های پیشین، بر دانشجویان پسر تمرکز کرده است.

منظور از ارتباط پسرودختر در این مطالعه، گستره‌ای از روابط میان دو جنس مخالف، بدون محرمیت است که با انگیزه‌های مختلفی خصوصاً فعالیت جنسی شکل می‌گیرد. چراکه تعریف روابط دختر و پسر در دهه اخیر، با روابط دختر و پسر، در دهه‌های گذشته تفاوت معنایی و ماهوی یافته است. دوستی‌ها و روابط دانشجویان در سال‌های اخیر، از مرز ردوبدل نمودن جزوهای آموزشی و مسائل درسی عبور نموده و نفس رابطه میان دو جنس، در طیفی از عاطفی تا جنسی مطرح است. از این رو، دختران و پسران امروز، زمانی که از روابط سخن می‌گویند، به این طیف اشاره دارند. علاوه بر عدم امکان بی‌اعتنایی به احکام دین اسلام در زمینه حدود روابط دو جنس در جامعه، عدم کنترل کیفیت و کمیت چنین روابطی پیش از ازدواج، آسیب‌های جدی را متوجه نهاد مقدس خانواده خواهد نمود.

مبانی نظری و پژوهشی

مروری بر پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد، افراد جوان برای انجام روابط جنسی قبل از ازدواج، با فشار اجتماعی، فشار همسالان و فشار فرهنگی مواجه هستند (Tefera, Erena & Kebede, 2015: 2). دانشمندان مختلف، عوامل ناسازگاری را شناسایی کردند که با عمل جنسی قبل از ازدواج، ارتباط مثبت یا منفی دارند. برخی از این عوامل شامل سن، جنس، محل سکونت، سطح تحصیلات، فشار همسالان، داشتن پول توجیبی، مصرف مواد مخدر، تماشای هرزه‌نگاری، بحث و گفت‌وگو با والدین در مورد مسائل جنسی و داشتن

همسالانی که رابطه جنسی را تجربه می‌کنند، می‌شود (Arega et al, 2019: 2). همچنین، نتایج پژوهشی که بر روی بیش از ۳۰۰ دانشجو انجام گرفت نشان داد، «آزاداندیشی»، بیشترین اشتیاق آن‌ها را برای انجام رابطه جنسی قبل از ازدواج، پدید آورده است (Bocar & Biong, 2016). طبق پژوهش قادرزاده، محمدی و محمدی (۱۳۹۶)، جوانان پیش از ازدواج، به دلایل مشکلات عاطفی، شدت یافتن امیال جنسی و عضویت و تسهیل پذیرش در گروه دوستان، به رابطه با جنس مخالف روی آورده‌اند. نتایج پژوهش شرعی نژاد و ذکایی (۱۳۹۴) نیز نشان داد، دختران در رابطه، به دنبال ازدواج، تأمین نیازهای عاطفی، جنسی، فراغتی و مالی و پسران، به دنبال تأمین نیازهای جنسی و عاطفی و به تأخیر انداختن ازدواج هستند. همچنین نامور و آذر (۱۳۹۶)، تجربیات ۲۵ دانشجو را مورد تحلیل قرار دادند و به هفت مضمون اصلی نیازهای عاطفی و روانی، حس کنجکاوای بیشتر، فشار محیطی و همسالان، حس استقلال طلبی، حس انتقام جویی و تشفی خاطر، ضعف باورها و اعتقادات و وسایل ارتباط جمعی دست یافتند. پژوهشگران دیگری، به این نتیجه رسیدند که پنج مقوله اصلی فرهنگ، وضعیت اقتصادی اجتماعی، خانواده، رسانه‌ها و فشار دوستان و همسالان، در ورود جوانان ایرانی به روابط جنسی قبل از ازدواج نقش دارند (Ghaffari et al, 2020). نتایج پژوهش ذوالفقاری و رمضانی (۱۳۹۵)، که در میان ۲۱ نفر از دختران تجربه‌کننده روابط آزاد جنسی انجام شده بود، ۱۵ مقوله عمده و یک مقوله هسته با عنوان «بازاندیشی در تعاملات جنسی» را نشان داد. دختران مورد مطالعه در این پژوهش، برخلاف آموزه‌های اجتماعی، مذهبی و فرهنگی، روابط جنسی که خارج از چارچوب زناشویی صورت می‌گیرد را مجاز تلقی کرده‌اند. مرقاتی خویی، طالقانی، نوروزی، توکلی و غلامی (۱۳۹۸)، در مطالعه‌ای کیفی بر روی ۳۰ جوان در رده سنی ۱۸-۲۴ سال ساکن اصفهان، که فعالیت‌های جنسی خود را آغاز کرده بودند و ۱۷ نفر مشارکت‌کننده دیگر، به این نتیجه رسیدند که برخورداری از شخصیت سالم و نیز پیروی از اعتقادات مذهبی، باعث حفاظت جوانان از درگیری در روابط جنسی قبل از ازدواج می‌گردد. نتایج پژوهش‌های مبنی بر اهمیت پایبندی‌های دینی افراد، به عنوان مانعی در ارتباط جنسی خارج از ازدواج، تأییدکننده نتایج یوکر (Uecker, 2008) می‌باشد. نقش دینداری و ارزش‌های خانوادگی در جلوگیری از اقدام به روابط جنسی خارج از ازدواج نیز، در تحقیقات منلاو (Manlove, 2006) مورد تأکید قرار گرفته است (میرابی، یوسفی و موسوی، ۱۳۹۴: ۱۱۳).

با مرور مطالب پیش گفته، اکثر پژوهش‌ها به بیان عوامل، زمینه‌ها و دلایل گرایش

جوانان به خصوص دختران، به روابط جنسی پیش از ازدواج و یا دوری از این گونه روابط پرداخته‌اند و جامعه آن‌ها عمدتاً افرادی بودند که تجربه روابط ناسالم را داشتند. پژوهش حاضر با نگاهی همه‌جانبه‌تر، بر روی دانشجویان مذکر (فارغ از چگونگی رفتارهای جنسی آن‌ها) تمرکز نموده و به واکاوی نگرش و کنش‌های جنسی ایشان و کشف پیشران‌ها و چالش‌های رعایت عفاف در آن‌ها پرداخته است تا با کشف این عوامل و ارائه آن‌ها به مسئولان فرهنگی کشور، گامی در تسهیل مسیر عفاف‌گرایی در جامعه بردارد. رعایت عفاف از سوی مردان و زنان، ضمن افزایش آرامش درونی و استحکام خانواده، لازمه امنیت اجتماعی در جامعه است و آنچه مانع رعایت عفاف می‌شود، ضعف آگاهی و عدم شناخت جامعه از پیامدهای فردی و اجتماعی بی‌عفتی و مزایای عفاف‌گرایی می‌باشد و عفاف جنسی مردان و زنان، مصونیت جامعه از مفاسد متعدد اجتماعی را در پی دارد. از این رو می‌بایست، مراکز آموزشی، رسانه‌ها و کارشناسان و مسئولان فرهنگی کشور، به روش‌های مختلف، پدیده عفاف و کلیه ابعاد مربوط به آن را تشریح و تبیین نمایند.

روش و جامعه پژوهش

باتوجه به ماهیت پدیده مورد بررسی، پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد، که با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناختی درصدد کشف و تفسیر تجربه‌های زیسته مشارکت‌کنندگان در خصوص کم‌وکیف رعایت عفاف جنسی می‌باشد. پدیدارشناسی به‌عنوان یک جنبش فلسفی، ناشی از این انتقاد است که علم عینی، کاملاً خارج از تجربه ذهنی است و می‌خواهد در عوض به نقش آگاهی و تجربه از طرف محقق بپردازد (Williams, 2020). به حالت تعلیق درآوردن نگرش طبیعی، این امکان را به پدیدارشناس می‌دهد تا ویژگی‌های اساسی پدیده‌های تحت‌تحقیق را متمایز و «حالت خاص بودن» پدیده‌ها را درک کند و نسبت به آن‌ها آگاه شود (Simpson & Ash, 2020). گال، بورگ و گال (۲۰۰۷) نیز، تجربه زیسته (Lived experience) را، یکی از روش‌های پژوهش کیفی می‌دانند که دارای زیرمجموعه‌هایی از قبیل تاریخچه زندگی و روان‌شناسی شناختی می‌باشد. جامعه پژوهش حاضر، دانشجویان پسر دانشگاه فردوسی مشهد هستند و ملاک انتخاب نمونه‌ها نیز، دانشجوی مقطع کارشناسی بودن، پسر بودن، توجه به توزیع نسبی مخاطبان و یکدست نبودن نمونه‌ها به لحاظ ظواهر مذهبی بود. از این رو و بنا به ضرورت استفاده از دیدگاه‌ها و تجربه‌های زیسته متنوع مخاطبان جوان، در مواجهه با عفاف جنسی، از روش نمونه‌گیری

کیفی «با حداکثر تنوع» (Maximum Varietion) استفاده شد. این نمونه‌گیری مستلزم افرادی است که، دامنه تغییرات پدیده مورد مطالعه را نشان دهند (جلالی، ۱۳۹۱: ۳۱۵). این نوع نمونه‌گیری، برای رسیدن به نمونه‌ای است که معرف یک گروه وسیع‌تر از نمونه‌ها باشد، یا تا حد امکان به آن نزدیک باشد (رنجبر؛ حق دوست؛ صلصالی؛ خوشدل؛ سلیمانی و بهرامی، ۱۳۹۱: ۲۴۰)؛ بنابراین در پژوهش حاضر، که از سال ۱۳۹۸ الی ۱۳۹۹ صورت گرفته است، سعی شده است برای رسیدن به نمونه با حداکثر تنوع، تنوع نسبی مصاحبه‌کنندگان و همچنین مصاحبه با نمونه‌های متنوع مخاطبان مذکر، از نظر روحیات مذهبی، ظاهری و اخلاقی، لحاظ شود. در این مطالعه، پس از آموزش شیوه مصاحبه‌گیری به دانشجویان، در مجموع ۴۸ مصاحبه نیمه‌ساختار یافته، با مخاطبان میدان تحقیق که دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه فردوسی مشهد و در بازه سنی ۱۹ الی ۲۸ سال (۴۴ نفر ۱۹ الی ۲۴ ساله و ۴ نفر ۲۵ الی ۲۸ ساله) بودند، در داخل محیط دانشگاه انجام شد. مصاحبه‌کنندگان براساس نظر پژوهشگران و ادبیات نظری، مشاهدات و روند مصاحبه، به طراحی محورهای سؤالات مصاحبه می‌پرداختند و محوری‌ترین پرسش آن‌ها، در جهت تجارب زیسته و نگرش مشارکت‌کنندگان در خصوص رعایت عفاف جنسی و همچنین چرایی انجام روابط جنسی پیش از ازدواج بود. با توجه به نیمه‌ساختار یافته بودن مصاحبه، سؤالات از قبل مشخص نبود؛ بنابراین بعد از آغاز گفت‌وگو و طرح سؤالات ابتدایی در خصوص روابط جنسی پیش از ازدواج، مسیر مصاحبه مشخص می‌شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها، براساس کدگذاری استراوس و کوربین (۱۹۹۰)، طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی، انجام گرفت. بدین ترتیب که در مرحله اول و پس از مکتوب نمودن متن مصاحبه‌ها، در مجموع ۸۵۸ مفهوم شناسایی و نام‌گذاری شد. در ادامه و در مرحله دوم کدگذاری، جهت دستیابی به یک محور مشترک، تلاش شد تا مفاهیم ایجادشده در مرحله قبل، در قالب ۶۲ مقوله، طبقه‌بندی گردند و در نهایت مقوله‌های به‌دست‌آمده ذیل ۱۴ مضمون و ۳ محور «عوامل ورود به روابط نامشروع»، «عوامل ترک روابط نامشروع» و «عوامل دوری از روابط نامشروع» جای داده شدند. پژوهشگران جهت اعتبار یافته‌ها، به «خودبازبینی مکرر» و «تصدیق‌پذیری» یافته‌ها پرداختند. خودبازبینی محققان در طی فرآیند جمع‌آوری و تحلیل داده، یکی از روش‌های افزایش قابلیت اعتبار در پژوهش‌های کیفی است (عباس‌زاده، ۱۳۹۱: ۲۴) و تصدیق‌پذیری زمانی است که گزارشات، دست‌نوشته‌ها و یادداشت‌های پژوهش به محقق دیگری داده شود و سرانجام، هر دو به یافته‌های مشابهی دست یابند (رضاپور نصرآباد، ۱۳۹۶: ۴۹۶).

یافته‌های پژوهش

محور اول شامل هفت مضمون، ۳۷ مقوله و ۴۸۰ مفهوم است. به مشارکت کنندگان از عدد ۱ الی ۴۸ شماره داده شد و نمونه دیدگاه‌های هر آزمودنی، با توجه به شماره مختص او ارائه شده است.

محور اول: عوامل ورود به روابط نامشروع

مضمون (N: ۷)	مقوله (N: ۳۷)	مفهوم (۴۸۰)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت کنندگان
ضعف باورها و ارزش‌های اسلامی	۲۰	۱۵: «اسلام و خدا جای خود و این نیازم جای خود».	۴۸: «دین توسط آدم‌ها ساخته شده و حاصل ترس انسان‌هاست».
		۱۰: «می‌دونم این روابط حرامه؛ ولی برام مهم نیست. هرکسی تفکری داره و منم به‌جای فکر کردن به خدا و آخرت، فعلاً این روابط رو ترجیح میدم».	
سخت‌گیری دین و قدیمی بودن عقاید مذهبی	۹	۱۸: «این عقاید قدیمی شده و من نمی‌تونم به‌خاطر حرف‌های چند سال پیش، عشق و حال خودم رو نکنم!».	۳۵: «نشستن کنار هم و این مسائل که علما و دین می‌گن خلافه؛ الان واقعاً مد شده».
		۴۸: «دین خوب و عزیزه، اگر برای هدایت انسان‌ها اومدی، بیا و هدایت‌شون کن! نه اینکه محدود و محصورشون کنی!».	
عدم‌باور به احکام محرمیت در اسلام	۸	۴۷: «من کاملاً مخالفم با محرمیتی که دین تعریف می‌کنه و نمی‌دونم چه‌جوری آدم‌ها با دو کلمه عربی با هم محرم می‌شن».	۴۶: «خیلی مسخره هست که به پیرمرد و دختر ۱۳ ساله با دو کلمه عربی حلال بشن به‌هم؛ ولی دو تا جوون با به دنیا عشق و علاقه و اولویت در جامعه، به‌هم حلال نباشن!».
		۴۳: «من بهش رابطه نامشروع نمی‌گم؛ می‌گم تجربه و خوش‌گذرونی».	
هوسرانی و لذت‌گرایی	۳۶	۱۸: «بعضی‌ها دوست دارن مثل مُرده‌ها زندگی کنن و خودشون از همه چی منع می‌کنن».	۴۶: «ما آدم‌ها یک‌بار عمر می‌کنیم، پس چرا نباید لذت کافی‌رو از زندگی ببریم؟».
		۳۵: «همیشه به خودم می‌گفتم همین یک‌بار ... کنم بعدش قسم می‌خورم سمت دختر نرم؛ اما هر بار تشنه‌تر می‌شدم».	
تأثیر اعتیادی اولین رابطه	۱۱	۳۱: «من از ۱۹، ۲۰ سالگی با دخترا می‌پریم و چندبار توبه کردم؛ ولی باز می‌رم سمتش».	۲۸: «بعد اینکه آدم نیازش ارضا شد، ممکنه حس پشیمانی بهش دست بده و خودمم همین‌طور شدم؛ اما باز که به لذت رابطه فکر می‌کنم، کلاً عذاب‌وجدان یادم میره».
		۷: «وقتی به دختری بفهمه ضعیفه و پسر از اون قوی‌تره و مجبوره هر کاری که پسر می‌خواد انجام بده، حس خوبی به آدم دست میده».	
دستیابی به نشاط، آرامش و رضایت	۱۹	۲۱: «من از رابطه‌م به‌شدت راضیم و آگه به‌روز نبینمش داغون می‌شم».	۳۵: «تا ۱۵، ۱۶ سالگی با فیلم‌های مبتذل خودم‌رو ارضا می‌کردم؛ اما کم‌کم سر درآوردم راه اصلیش اینه که مخ دخترم بزنی».
		۴۷: «یک‌سری خوش‌گذرونی‌های جوونی هست که تا انجام ندیم به زندگی مشترک تن نمی‌دم».	
محدودیت‌آفرین بودن ازدواج	۸	۴۸: «من دوست دارم برم تفریح و دیدن زدن توی خیابون و کلی رفیق داشته باشم و خوش بگذروم؛ اما با ازدواج باید دور همه‌شون رو خط کشید».	

محور اول (ادامه)

محور اول: عوامل ورود به روابط نامشروع

مضمون (N: ۷)	مقوله (N: ۳۷)	مفهوم (۴۸۰)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۲. افول هویت بومی	بی‌بیکاری و رفاه‌زدگی	۶	۲۴: «گاهی از بیکاری سر از رابطه درمی‌بارن و هر کدوم به نرمه شیشه‌هایی می‌ریزن و رابطه نامشروع شکل می‌گیره». ۱: «اونا وضع مالی‌شون خوبه و می‌تونن ازدواج کنن، ولی هدفشون خوشگذرونیه و به‌خاطر پول، اطراف‌شون پر از دختره و به‌راحتی دسترسی دارنند به این کار».
	تحقیر نسل گذشته (والدین و...)	۱۰	۱۵: «زندگی منه و اونا (والدین) هم باید به عقاید من احترام بگذارن». ۴۸: «وقتی جامعه جدید و نسل جدید، همچین چیزی می‌خواد، نسل قبلیش چه غلطی می‌خواد بکنه؟» ۱۸: «زندگی من به خودم ربط داره و به خانواده‌م هیچ ربطی نداره».
	بی‌هویتی خانوادگی اجتماعی	۱۲	۴۷: «هر آدمی با هرکسی که متعهد به ازدواجی نیست و راضیه، می‌تونه رابطه داشته باشه». ۴۶: «دخترها هم حق دارن با پسرها بیرون برن و دوست بشن و برای همسران هم محدودیت‌ها مثل قدیم نیست». ۴۸: «جامعه آینده، همین جوونای امروزند، پس مشروع بودن و نبودن هیچ معنایی نداره».
	غرب‌زدگی فرهنگی	۹	۴۶: «دوست داشتم اونجا به دنیا می‌اومدم. مردم در غرب فرهنگ بهتری دارن و بدون ازدواج با همدیگه زندگی می‌کنن و اگر مطمئن شدند ابدی همدیگرو می‌خوان، ازدواج‌رو علنی می‌کنن». ۱۰: «جرم ما چیه تو این کشوریم و باید از همه چی محروم باشیم».
	بی‌غیرتی	۶	۴۷: «قبل از ازدواج اگر فرد هر کاری کنه، به شخصی که در آینده با او ازدواج می‌کنه، ربطی ندارد». ۴۶: «الان مثل قدیم همیشه به زن‌ها زور گفت و حقوق مساوی زن و مرد مطرحه. مثلاً روابط خواهرم به خودش مربوطه».
	فقدان وجدان	۱۱	۳۵: «با تفکرات چرت خودم وجدانم‌رو راضی نگه می‌داشتم. مثلاً می‌گفتم همین یک‌بار ... بعدش دیگه قسم می‌خورم این کارو انجام ندم». ۱۵: «وجدان چیه؟ عفاف و این حرف‌هارو هم، هر کی دوست‌داره حفظ کنه».
۳. غلبه نیاز جنسی	قوی بودن میل جنسی و لزوم تأمین نیاز	۲۹	۳۳: «هرچی هم بخواهیم سرکوب کنیم، یک‌باره سرریز می‌شود حس و شهوت آدمی». ۳۱: «من که پیامبر نیستم بتونم خودم‌رو کنترل کنم. هر دو تا مون نیاز داریم و به ناچار رابطه شکل می‌گیره». ۱۵: «چیش نامشروعه؟! نیاز آدم باید برطرف بشه».
	همسطح بودن نیاز جنسی با سایر نیازها	۷	۱۸: «نیاز جنسی برای بدن مثل غذاست. آدم غذا نخوره مگه می‌تونه زنده باشه. نیاز آدم باید برطرف بشه، چه مشروع باشه چه نباشه». ۴۷: «همون‌چور که غذا خوردن باعث انحطاط نمی‌شه، رابطه‌جنسی هم منجر به انحطاط بشر و جامعه نمیشه».
	سختی خویشتن‌داری به‌ویژه با بالا رفتن سن	۱۴	۴۱: «هر فردی بعد از بلوغ، تا چند سال می‌تونه کنترل کنه؟ و همیشه سرکوبش کرد». ۱۳: «هر چقدر سنم بیشتر میشه، فشار روم بیشتر میشه و از طرفی هم نمیشد ازدواج کرد. دیگه نتونستم خودم‌رو کنترل کنم». ۲۸: «با بالا رفتن سن ازدواج، به راهی برای این رفع نیاز باید باشه و اونم همین رابطه».
	تفاوت آستانه خویشتن‌داری در افراد	۱۶	۱۸: «خب شاید اون‌هایی که خویشتن‌داری می‌کنن، مزاجشون سرده و فشار زیادی ندارن». ۱۰: «هرکس توانی داره و عقیده‌ای». ۱۷: «بعضی وقت‌ها آدم از کنترل خارج میشه و همه روش‌های کنترل جواب نمیده».

محور اول (ادامه)

محور اول: عوامل ورود به روابط نامشروع

مضمون (N: ۷)	مقوله (N: ۳۷)	مفهوم (۴۸۰)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۴. مسائل روان‌شناختی	جبران مشکلات روحی و روانی: مکانیزم دفاعی	۸	۳۲: «افسردگی ناشی از روابط جنسی گذشته، باعث شروع رابطهٔ دیگه‌ای میشه». ۳۳: «من برای ازدواج اقدام کردم؛ اما خانواده دختر مورد علاقم با من مخالفت کردن».
	جبران خیانت شریک جنسی سابق	۶	۷: «دختر با خیانت‌هایی که به پسر می‌کنن و به راحتی پسر را به پسری دیگه ترجیح می‌دن، باعث میشن پسر برای تلافی برن دنبال این کارا... خودم این دردرو چشیدم». ۴۸: «عاشق شدم و طرفم بهم خیانت کرد و دیگه به ازدواج فکر نمی‌کنم».
	عدم‌آمدگی روانی برای ازدواج	۱۴	۴۸: «توی زندگی متأهلی باید به‌خاطر اینکه سالدی که همسرت درست کرده و شبیه گل رز نشده، دلداریش بدی و با اینکه لاکش هنوز خشک نشده، درکش کنی». ۴۷: «تمایلی به ازدواج و ادامهٔ نسلم ندارم».
	کمبود محبت و مشکلات خانوادگی	۱۴	۲۱: «یکی از دلایلی که دخترا راضی به رابطهٔ نامشروع میشن، خانواده‌ها هستن». ۲۵: «اگه نیاز به محبت تو خانواده ارضا نشه؛ فرد بیرون از خونه و به‌هر طریقی ارضا میکنه». ۱: «بعضی به‌دلیل مشکلات زیادی که دارن، سعی می‌کنن چند لحظه هم شده برای خود حس شادی پیدا کنند».
۵. بستن اجتماعی رساندای محرک	الگوگیری، دعوت و فشار هنجاری همسالان	۲۰	۳: «خدارو قبول دارم. اینم تجربه اولم بود که دوستم شرایطرو برام فراهم کرد». ۳۷: «بعضی دوستام که تو رابطه‌ان، خیلی باهیجان تعریف می‌کنن که آدم وسوسه میشه». ۲۲: «وقتی دوستان خاطراتشونو تعریف می‌کنن، یه حسی به آدم دست میده که دوست داره اونم تجربه کنه. پیشنهاد می‌دن که لافانی هست که کارش همین تن‌فروشیه».
	احساس همه‌گیری روابط آزاد در جامعه	۳۰	۲۱: «جامعه به‌سمتی میره که زشتی روابط آزاد برداشته میشه. زنی رو می‌شناسم که با پسر کوچکش میره تن به هم‌چین کارایی می‌ده با اینکه همسر داره». ۲۸: «الان اگه با کسی نباشی یعنی یه عیبی داری یا مثل بقیهٔ جامعه نیستی». ۴۳: «به‌نظرم این روابط رو هر آدمی باید تجربه کرده باشه».
	تحریک‌کننده بودن پوشش و رفتار دختران	۸	۳۸: «اگه دخترا بدحجاب نباشن و موجه لباس بپوشن، مردها تحریک نمیشن». ۲۴: «دختر پوشش‌شون رو کلا متفاوت از قبل کردن. کم مونده که لخت راه برن. همین خودش یک علت از شروع روابط و یکی از علل تعرض هست».
نقش فضای مجازی، واقعی و گردانندگان بازار اقتصاد جنسی	تسهیل دسترسی به دختران و زنان	۱۲	۲۶: «الان اینقدر نیازهای پسرها راحت ارضا میشه که سه‌سوت با یک دختر آشنا میشن و روز بعدش میره مکان و از این حرفا خب چرا به خودش زحمت تشکیل زندگی بده». ۳۲: «میشه ازدواج کرد؛ اما وقتی همه‌چی آماده و بی‌دردسره و هزینه زندگی نداره؛ کیه که بدش بیاد».
	۸: «خیلی از افراد از طریق سوءاستفاده از دخترا و خوب نشون دادن این کار درآمد زیادی دارن و جوانان رو تحریک می‌کنند تا به‌سمت این کار بیايند». ۲۶: «این روابط با فضای مجازی و اینترنت، هم خیلی زیاد شده و هم راحت». ۲۴: «اگر عرف جامعه نباشه که دخترها صفحاتی در فضای مجازی داشته باشن، کمتر این موارد اتفاق میفته».		

محور اول (ادامه)

محور اول: عوامل ورود به روابط نامشروع

مضمون (N: ۷)	مقوله (N: ۳۷)	مفهوم (۴۸۰)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۵. بستن اجتماعی رسانه‌های معرک (ادامه)	تغییر فرهنگ خانواده و جامعه و نقش پیش‌برنده آن‌ها	۲۰	۳۹: «خانواده امروزی تاحدودی روابط دختروپسر را قبول کردند. تازه الان ازدواج سفید مُد شده که باعث میشه فرد مقابلت رو خوب بسنجی، بعد علنی کنی». ۳۵: «وارد دانشگاه که شدم، بدبختی‌های روابط جنسی دامن منم گرفت». ۱۵: «جامعه ما داره رشد میکنه و کم‌کم مثل غرب این خرافات رو کنار می‌گذارن».
	کسب درآمد و تأمین هزینه‌های زندگی از سوی دختران	۹	۷: «بعضی دخترها وقتی به پسر پولدارتر گیرشون بیاد، نامردی می‌کنن و پسری‌رو که عاشق شده‌رو، ول می‌کنن و می‌رن». ۳۸: «بعضی از دخترها به خاطر اوضاع اقتصادی، خیلی راحت تن به این روابط میدن».
۶. خودفروشی	توانایی مدیریت روابط خود و دوستان	۱۹	۲۴: «من آگاهی دارم و عاقلم و می‌دونم به رابطه چه‌جوری اداره بشه». ۳۳: «هر شخصی که توی رابطه‌ست، باید حدش رو بدونه و بدونه که کجا از رابطه‌ش لذت می‌بره و تا اونجا پیش بره». ۴۰: «اگر طرفین طولانی با هم درگیر رابطه باشن، دچار آسیب‌های جسمی و روحی می‌شوند».
	در نظر گرفتن رضایت خود و شریک جنسی	۷	۴۳: «من کسی رو مجبور به هیچ کاری نمی‌کنم». ۲۶: «با دوست‌دخترم رابطه جنسی برقرار کردم. دروغ چرا؟ اما طرف قبلاً هم رابطه داشته و با من چیزی ازش کم نمیشه». ۳۹: «زمانی که با یه خانم درگیر رابطه هستم، با خانم دیگه وارد رابطه نمی‌شم».
	قصد کسب شناخت، افزایش آمادگی و ازدواج در آینده	۹	۳۳: «قبلاً زیاد رابطه داشتم؛ حتی یک‌مدت با یک خانم خانه‌دار بودم؛ اما الان فقط ماهی یک‌بار، با یک خانم که تکلیف کارم مشخص بشه باهم ازدواج می‌کنیم، هستم». ۲۴: «چیزی که خودم‌رو باهاش قانع کردم اینه که با شخصی که رابطه داشته باشم، آخرش ازدواج کنم». ۲۹: «من با کسی رابطه دارم و قصدم ازدواج هست».
۷. رویای دستیابی از ازدواج	محدودیت صیغه در اهل تسنن	۲	۳۱: «برادرم زن داره؛ ولی به‌خاطر مشکلات زناشویی، با خانم دیگه‌ای رابطه داره. چون ما اهل تسنن، صیغه‌رو قبول نداریم، یا همین‌جور می‌گذره یا عاقبت یه زن دیگه می‌گیره».
	عاقله نبودن ازدواج از دیدگاه عقل مادی	۲۴	۱۰: «با حقوق یک‌ونیم مگه میشه ازدواج کرد؟ تو برو اگه دختر میدن، من الان بگیرم. ازدواج و صیغه پول می‌خواد». ۴۶: «وقتی نیازهای جنسی از طریق دوستی برطرف بشه، دیگه چه دلیلی داره من بخوام خودم‌رو در همچین چاله‌ای بندازم». ۲۸: «با این وضع گرونی، کمتر کسی ازدواج می‌کنه. چون نیازها بی‌دردر برطرف میشه».
نگرانی از آینده اقتصادی زندگی متأهلی	۶	۴۳: «خیلی دوست دارم ازدواج کنم و با یه نفر همیشه بمونم؛ ولی به‌خاطر وضعیت اقتصادی و آینده نامعلوم نمی‌تونم ریسک کنم». ۳۱: «من توانایی زن نگه‌داشتن و زندگی‌رو ندارم؛ ولی اینم حقم نیست که خواسته‌های خودم‌رو سرکوب کنم».	

محور اول (ادامه)

۴۸

محور اول: عوامل ورود به روابط نامشروع		
مضمون (N: ۷)	مقوله (N: ۳۷)	مفهوم (۴۸۰)
۷. رؤیای دست‌نیافتنی ازدواج (ادامه)	سخت‌گیری و توقعات بالا در ازدواج	۴۲: «دختر خانم‌ها پرتوقع هستند». ۲۸: «اگر خانواده‌ها تو ازدواج سخت‌گیری نکنن، کمتر با این چیزا روبه‌رو می‌شیم». ۱۵: «هرکس از زندگی انتظاری داره و من باید همه‌چیز برای آینده‌ام آماده باشه».
	کوتاهی مسئولان در ازدواج آسان	۳۱: «یک‌ساله با خانمی در ارتباطم و دوستش هم دارم؛ اما از نظر مالی خیلی دستم تنگه و برای وام ازدواج هم باید هفت‌خان رستم‌رو رد کنم». ۱۷: «به‌خاطر تحریم‌های آمریکا و بی‌لیاقتی مسئولان، شرایط برای زندگی سخت شده و سن ازدواج خیلی بالا رفته».
	اعتقاد به عدم بازدارندگی از روابط نامشروع	۳۱: «داداش بزرگم زن داره و با یه خانم بیوه در ارتباطه. همسرش سرده و زیاد با هم خوب نیستن. اون حق داره نیازشو برطرف کنه». ۳۳: «بعضی از خانم‌ها مثل همان خانم خنده‌داری که باهاش بودم، می‌گفت شوهرم نمی‌تونه خوب باهام رابطه داشته باشه». ۴۵: «چون بعضی خانم‌ها به‌خاطر پول رابطه برقرار میکنن؛ ازدواج برای همه افراد زیاد تأثیری نداره».

دلایل ورود به روابط نامشروع، همانطور که در جدول بالا تشریح شد، در هفت مضمون مذهب اباحه‌گری، افول هویت بومی، غلبه نیاز جنسی، مسائل روان‌شناختی، بستر اجتماعی رسانه‌ای محرک، خودفریبی و رؤیای دست‌نیافتنی ازدواج جای گرفت. در ادامه، محور دوم شامل سه مضمون، شش مقوله و ۸۵ مفهوم ارائه شده است.

محور دوم: عوامل ترک روابط نامشروع		
مضمون (N: ۳)	مقوله (N: ۶)	مفهوم (۸۵)
۱. معنویت‌گرایی	یاد خدا و جهان آخرت	۳۵: «ایمانم را عزم و اراده‌رو قوی کردم و شد». ۳: «به‌خاطر آخرت و عذاب الهی منصرف شدم از این کار». ۱۶: «ترک کردم، چون خداوند این کاررو دوست نداره».
	غلبه عذاب وجدان	۱۳: «بالاخره من مسلمانم و عذاب‌وجدان می‌گیرم». ۳۶: «به‌خاطر اعتقادات مذهبی، از خودم متنفر می‌شدم که چرا این کاررو کردم». ۱۶: «بعد از اون کار، مدتی آدم عذاب‌وجدان می‌گیره. شاید در اون لحظه حسی خوبی دست بده؛ ولی بعدش آدم‌رو تحت تأثیر قرار میده».

محور دوم (ادامه)

محور دوم: عوامل ترک روابط نامشروع

مضمون (N: ۳)	مقوله (N: ۶)	مفهوم (۸۵)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۲. غیرت‌ورزی	غیرت، نسبت به نوامیس جامعه	۶	۳۲: «زن یکی از فامیلام از من خوشش اومده بود؛ باهاش رابطه برقرار کردم که هنوزم یادم میاد فکرش دیوونم می‌کنه... قبلاً اگر یک دختر توی خیابون می‌دیدم جملات رکیک می‌گفتم؛ اما الان حس می‌کنم که شاید خواهر خودمه».
			۳۳: «چندین بار فکر کردم که نکنند خواهر خودم به چنین راهی کشیده شود و پسری امثال من بخواهد ازش سوءاستفاده کند».
	آگاهی و تغییر دیدگاه	۲۹	۳: «بعد انجام اون کار، چندبار وسوسه شدم؛ ولی با فکر به عواقبش منصرف شدم».
۱: «باید تلنگری به شخص وارد بشه تا دور این کارو خط بکشه. قبل از انجام این کار کلی خوشحالی؛ ولی بعدش یه حس پشیمونی به آدم دست می‌ده».			
۳. پیام‌اندیشی	آسیب‌دیدگی روحی و جسمی	۸	۴۰: «بعد از پایان منفی رابطه، شش‌ماه از زندگیم رو از دست دادم. به‌گونه‌ای که فقط زنده بودم».
			۱: «فکرهای بد به ذهن آدم میاد و هر اتفاقی بدی رخ میده، به اون ربط میده».
	۳۵: «می‌خواستم با یک خانمی ازدواج کنم؛ اما فهمیدم که با پسرخاله بوده! روانی شدم و افسردگی گرفتم».		
مشاهده تاوان روابط نامشروع در دیگران	۱۶	۱۶	۱۶: «دوستم به‌خاطر این کاری که کرده بود، دختره ازش حامله شد و کلی آبروریزی شد».
			۲۰: «دوست خودم چند سال محکوم به حبس شد و مجبور شد کلی جریمه بده».
			۱۹: «یکی از اقوامم، به‌خاطر شکایت خانواده دختره که متوجه شده بودن، چند سالی افتاد زندان و کل زندگی تحصیلیش نابود شد».
۱۴: «دوستم از زنه ایدز می‌گیره و بعداً که متوجه شد افسردگی گرفت و آخرم از دنیا رفت».			
۳: «پسر همسایه‌مون با فریب دخترها این کارا رو می‌کرد؛ آخر تصادف کرد و الان فلجه».			

دلایل ترک روابط نامشروع نیز، در سه مضمون معنویت‌گرایسی، غیرت‌ورزی و

پیام‌اندیشی، طبقه‌بندی گردید. محور سوم نیز شامل چهار مضمون، ۱۸ مقوله و ۲۶۲

مفهوم به‌شرح ذیل است.

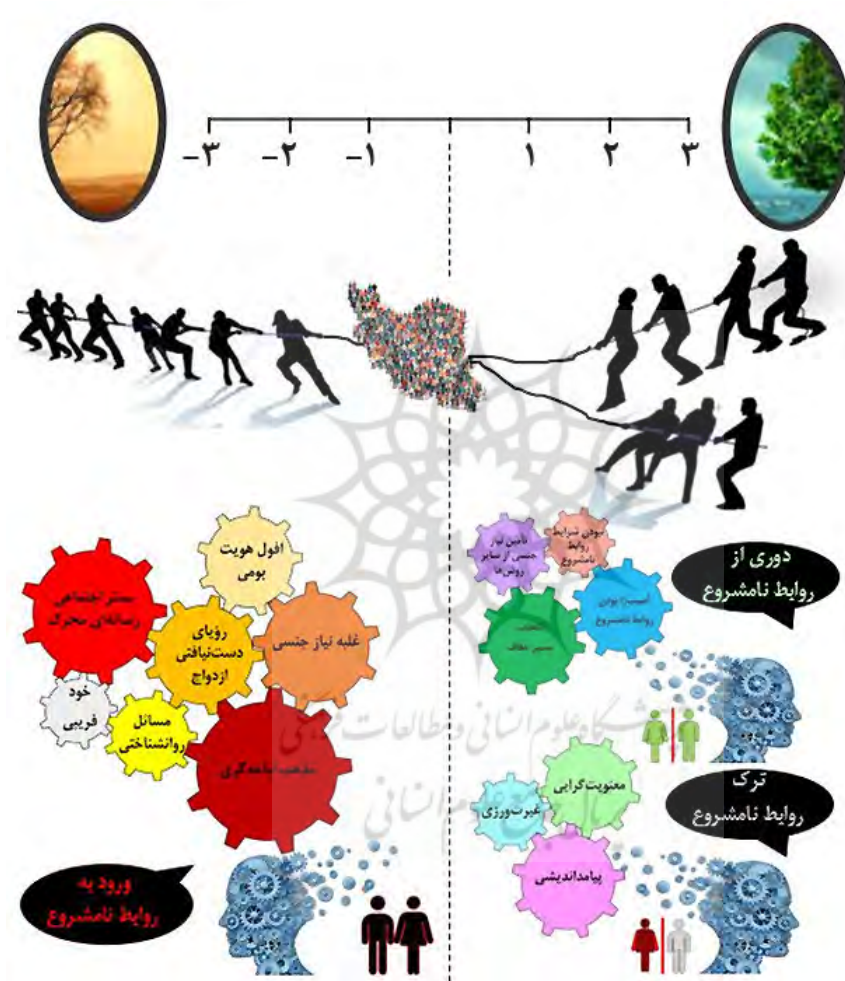
محور سوم: دلایل دوری از روابط نامشروع

مضمون (N: ۴)	مقوله (N: ۱۸)	مفهوم (۳۶۲)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۱. آسیب‌زا بودن روابط نامشروع	آسیب فردی و اعم از روحی و جسمی	۲۲	۲۷: «این روابط زود به تهش می‌رسه و باعث مشکلات روحی و روانی میشه». ۲۳: «یه رابطه اگر بخواد یک‌روزی تموم بشه، تنها چیزی که بهش توجه نمیشه، احساس و عاطفه‌ست که باعث نابودی دوطرف میشه و افت تحصیلی». ۴۴: «تو دانشگاه هستن دخترایی که منظورشون تمایل جنسیه؛ اما از اینکه به دخترایی نزدیک بشم که شاید با ده نفر دیگه بودن متنفرم و همچنین بیماری‌هایی که زیاد شده».
		۲۴	۲۳: «غلب دو نفرایی که با همن، تهش ازدواج نمی‌کنن و این خیانته. چون همه توان جنسی و عاطفی‌شون رو برای اون آدم گذاشتن و چیزی برای همسر آینده‌شون نمی‌مونه». ۲۶: «دختر یا پسری که خیلی اهل این روابط بوده، بعد از ازدواج چون رابطه با چند نفر رو تجربه کرده، متعهد بودن با یک نفر، براش سخته». ۳۲: «دید خوبی ندارم که من با خواهر یکی دیگه باشم؛ چون یکی با خواهر من خواهد بود».
	ناپایداری و بی‌فرجامی روابط	۱۲	۲۶: «دوستی دخترپسری که هدفشون فقط دوستیه، پایدار نیست». ۲۵: «درنهایت به‌روزی بی‌خیال هم می‌شن». ۴۰: «چند تا از این روابط به ازدواج می‌رسد؟»
		۱۰	۳۲: «این دوستی‌ها از سلام و احوالپرسی شروع میشه تا به جاهای باریک ختم میشه». ۲۸: «در خیلی از روابط، دو طرف به تباهی کشیده میشن». ۳۵: «دوستی‌هایی که دخترپسر الان شکل می‌دن، اگه زود تمومش نکنند یا به ازدواج ختم نشه، تهش رابطه جنسی و وابستگی».
۲. تأمین نیاز جنسی از سایر روش‌ها	متعده و ازدواج موقت	۵	۲۲: «اسلام برای هر دردی یک درمان هم آورده. مثلاً کسی که شرایطش را ندارد می‌تواند یک خانم را به ازدواج موقت دربیآورد».
		۹	۱۳: «اگر نشه خودم رو کنترل کنم و اگه واقعاً فشار زیاد بود، مجبور میشم خودارضایی کنم». ۱۸: «اگر موقع تحریک شدن راه محیط‌های شلوغ و رفتن پیش خانواده نشد، آخرش خودارضایی می‌کنم».
	خواب	۳	۳۷: «سعی می‌کنم زیاد بهش فکر نکنم. نیاز من در خواب برطرف میشه».
۳. نبودن شرایط روابط نامشروع	محدودیت‌های فردی و خانوادگی	۱۱	۴۴: «دوست دارم رابطه داشته باشم و بدونم چه حسی داره و چه لذتی؛ ولی به خاطر وضع مالی، خانوادگی و درس و دانشگاه، وقت رفتن به این سمت رو ندارم». ۳۲: «شرایط محیطی در شهری که توش بزرگ شدم هیچ‌وقت فراهم نبوده». ۲۴: «جو خانوادگی هیچ‌وقت این اجازه رو به من نداده تا الان».
		۵	۱۲: «من خودم انتخابی نداشتم و اگر هم دنبال این کارا باشم؛ چون تو فرهنگ ما نیست، مطمئناً در جامعه، به‌عنوان یه شخص بد دیده میشم». ۱۹: «خانواده‌ام خیلی مخالف این کارن و هیچ‌وقت نمی‌رم سراغ این کار».

محور سوم: دلایل دوری از روابط نامشروع

مضمون (N: ۴)	مقوله (N: ۱۸)	مفهوم (۳۶۲)	شماره آزمودنی: نمونه دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان
۴. انتخاب مسیر عفاف	گناه و ناپسند دانستن روابط نامشروع	۱۷	۲۹: «بنا به فرمایشات اولیا دین و اسلام، یک گناه کبیره هستش». ۳۷: «اصلاً کار درستی نیست و گناهی غیرقابل بخشیدنی هست». ۴۵: «قرآن خیلی تأکید کرده بر دوری از این گناه و عواقب آن جهنمی شدن».
	پیوند ازدواج	۳۶	۲۰: «۱۷ سالگی نامزد کردم. آدم زود ازدواج کنه خوبه؛ کمتر می‌ره سمت گناه». ۹: «بهترین راه ازدواجه که خودم تجربه کردم و به همه پیشنهاد میدم». ۴۲: «ازدواج بسیار عالی‌ه و راهیه که انسان می‌تونه تمام نیازهای خودش رو چه روحی و جسمی، ارضا کنه».
	خودکنترلی و خویش‌داری	۱۶	۲۴: «راه کنترل شهوت، داشتن چشم پاکه و سیرت درست». ۳۴: «کسی که بخواد می‌تونه چشم و دلش رو پاک نگه داره». ۲۹: «ذات آدم باید پاک باشد و آنقدر بر نفس خودش مسلط باشد که مرتکب گناه نشود».
	یاد خدا، معاد و قیامت	۲۸	۴۰: «وقتی تحریک می‌شوم، اول نام خدا را به یاد می‌آورم». ۳۷: «یاد خدا و تقوا، آدم رو از هر گناهی دور می‌کنه». ۳: «بهترین راه برای دوری از این کار، فکر کردن به آخرت هست».
	عبادت روزانه	۱۱	۱۶: «مواقعی که دچار تحریک میشم، سعی می‌کنم سوره قرآن بخونم». ۱۹: «من ترجیح میدم نماز یا قرآن بخونم». ۲۴: «کنترل شهوت خیلی راه‌ها داره و یکیش نماز و قرآن خوننده».
	تغییر محیط و شرایط	۱۲	۱۷: «آدم می‌تونه با ترک موقعیت، خودش رو کنترل و از فشار این کار کم کنه». ۱: «با رفتن از جاهای خلوت به شلوغی‌ها، میشه آدم خودش رو کنترل کنه». ۹: «دور شدن از محیط‌های آلوده که امروزه هی زیادتر میشه لازمه. منظورم فیلم‌هایی هست که توی صفحه‌های اجتماعی است».
	برنامه‌ریزی برای زمان و مدیریت خود	۲۲	۴۲: «سعی می‌کنم با زمان خوندن شرایط رو تغییر بدم». ۴۱: «سعی می‌کنم سرم رو با فیلم دیدن گرم کنم. درس و کار و فکر به هدف هم هست». ۱۴: «سعی می‌کنم آهنگ‌های مذهبی گوش بدم».
	نقش مسئولان در گسترش عفاف‌گرایی	۱۱	۴: «مسئولان می‌تونن از تبلیغاتی که باعث جذب افراد به این کارها میشه جلوگیری کنند». ۲۴: «جامعه اگر برای جوان اشتغال فراهم کنه، کمتر وقت می‌کنه به این مسائل بپردازه». ۱۱: «نقش مسئولان دعوت به ازدواج، آسان کردن ازدواج و تبلیغات در این زمینه است».
	نقش فرهنگ و خانواده در افزایش عفاف‌گرایی	۸	۴: «با فرهنگ‌سازی در جامعه میشه جلوی این روابط رو گرفت». ۲۵: «با اینکه گسترده شده؛ ولی با افزایش محبت تو خانواده میشه جلوی این روابط رو گرفت».

آسیب‌زا بودن روابط نامشروع، تأمین نیاز جنسی از سایر روش‌ها، نبودن شرایط روابط نامشروع و انتخاب مسیر عفاف نیز، توسط جوانان خویشتن‌دار، به‌عنوان دلایل دوری از روابط نامشروع اذعان شد.

شکل ۱: پیشران‌ها و چالش‌های رعایت عفاف

تصویر بالا، به تشریح کشاکش نیروهای عفاف‌گرا و بی‌عفت پرداخته است و برآیند این کشاکش، مشخص‌کننده پاکی (نماد سرسبزی و فلاح) و فساد (نماد خشکی و شقاوت) است. منظور از افرادی که جوانان مشارکت‌کننده را به سمت خود می‌کشند، پیشران‌ها

(عوامل احصا شده دوری از روابط نامشروع و ترک آن) و چالش‌های (عوامل مربوط به ورود به روابط نامشروع) رعایت عفاف می‌باشد. طبق یافته‌های مطالعه حاضر، چالش‌های رعایت عفاف، درصدی قوی‌تر از پیشران‌ها عمل نموده است. چرخ‌دنده‌ها نیز حاکی از آن است که هر یک از عوامل یادشده، با یکدیگر در ارتباط هستند و بر روی هم تأثیر می‌گذارند و از هم تأثیر می‌پذیرند و مجموع این عوامل است که به‌عنوان چالش و یا پیشران رعایت عفاف جوانان عمل می‌کند. همچنین طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان و برداشت پژوهشگران از مصاحبه‌ها، به‌دلیل غلبه گرایش به‌سمت چالش‌های رعایت عفاف، جایگاه مشارکت‌کنندگان به‌صورت نمادین، در بازه ۰ الی ۱- قرار گرفته است.

بحث و نتیجه‌گیری

میل جنسی و کشش میان دو جنس مکمل، از غیرقابل‌انکارترین واقعیت‌های زندگی بشر است. این میل ناشی از وجود غریزه جنسی در تمام انسان‌های سالم و از خصوصی‌ترین مسائل و مضامین زندگی بشر، اما تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی است. پژوهشگران متعددی نظیر قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶)، نامور و آذر (۱۳۹۶) و (Ghaffari et al, 2020) تلاش کرده‌اند با انجام مطالعات پدیدارشناسانه، پدیده «روابط پسرودختر» را مورد واکاوی قرار دهند. مطالعه حاضر نیز، در بُرش دیگری از زمان و با تمرکز بر دانشجویان پسر انجام گرفته است و امید آنکه گامی به پیش باشد. باتوجه‌به یافته‌های این مطالعه، اصالت لذت‌طلبی و رفاه‌دگی توأم با باورهای کاملاً ضعیف و سست و گاهی از دست‌دادن کامل اعتقادات دینی، یکی از پیشران‌های مهم فساد و از موانع عمده عفاف جنسی است. البته می‌توان این امر را بررسی نمود که بی‌اعتقادی و اباحه‌گری باعث فساد است یا اصرار بر فساد، اسباب سقوط اعتقادی را فراهم می‌آورد؟ به‌نظر می‌رسد مفهوم آیه شریف «ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَصَاءُوا السَّوْأَى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ» (سوره روم، آیه ۱۰)، در زمان حاضر به‌علت عرضه همزمان شبهات اعتقادی و فیلم‌های خلاف اخلاق جنسی، مصداق فزون‌تری یافته است. به‌بیان‌دیگر خطر سقوط اعتقادی افراد لذت‌طلب و غلتیدن آنان در ورطه کامل اباحی‌گری و به‌تعبیری کفر بیشتر شده است.

رسانه از یک‌سو فرد را به گناه جنسی تشویق می‌کند و از سوی دیگر، دریچه‌ای

بر روشنفکر مآبی و بی هویتی فرهنگی گشوده است؛ بنابراین برخی از افراد مشارکت کننده در این مطالعه، در مواجهه با سؤالات مصاحبه مبنی بر نگاهشان به تجربه‌های خلاف اخلاق و ارتباط این موارد با دین، با نوعی حالت تهاجمی و با کیفیتی مفتخرانه، نسل گذشته و فرهنگ بومی را به سخره می گرفتند. این افراد مفاهیمی نظیر وجدان و غیرت را نوعی عقب افتادگی می دانستند و با وجود آنکه عملاً در برهوت گناه غرق شده اند، زیست در کشورهای غربی را به علت برداشته شدن کامل محدودیت‌ها آرزومندند.

همچنین یافته‌ها حاکی از آن بود که در کنار - و بلکه مقدم بر - مسئله «لذت طلبی توأمان با اباحی گری»، باید به واقعیتی با عنوان «نیاز جنسی» توجه داشت. گزینه جنسی از غرائز اساسی در وجود انسان هاست و به قدری قوی عمل می کند که عدم توجه به برآورده کردن آن در دوران بلوغ و بعد از آن، صرفاً با تکیه بر افکار و نگرش‌های مثبت دینی و اخلاقی، بسیار سخت و طاقت فرسا و در عین حال تحسین برانگیز است. از این رو، افرادی که در طول تاریخ، در موقعیت‌های خاص گناه جنسی قرار گرفته اند و توانسته اند پرهیز نمایند، به عنوان یک قهرمان تجلیل شده اند (سعیدی رضوانی، ۱۴۰۰). از سوی دیگر، دشواری برآورده کردن مشروع نیاز جنسی، ازدواج را به رؤیای دست نیافتنی تبدیل ساخته است. طبق خبرگزاری ایرنا، آمار ازدواج در هر سال (به ویژه از سال ۱۳۸۵) روندی منفی داشته و طبق آمار رسمی ثبت احوال، میانگین سن ازدواج در کل کشور در سال ۱۳۹۸ در مردان ۲۹.۷ سال و در زنان ۲۴.۸ سال به ثبت رسیده است. مشارکت کنندگان این مطالعه، همگی جوان و اکثریت مطلق مجرد بودند و در نتیجه بر عامل «برآورده نشدن نیاز جنسی» تأکید خاصی داشتند و با ذکر عبارتهای مختلف، بر قوی بودن فوق العاده میل جنسی و دشواری خویشتن داری به ویژه با بالا رفتن سن - توأم با ناامیدی از ازدواج - اذعان داشتند؛ اما باید توجه داشت برخی مطالعات و شواهد نشان می دهند که مسئله روابط فزاینده‌تری به ویژه در مردان متأهل نیز وجود دارد و برخی مشارکت کنندگان این پژوهش نیز، به این امر اشاره داشتند؛ بنابراین ضرورت تأکید، ترویج و پرورش مداوم روحیه عفاف گرایانه، به هیچ عنوان نمی تواند فقط به نیاز آموزشی مجردان نسبت داده شود.

از سوی دیگر، این مطالعه نشان داد برخی افراد، به علت احساس کمبود محبت

و سایر مشکلات روان‌شناختی و بعضاً مکانیزم‌های دفاعی روان‌شناختی حاصل از شکست‌های عشقی، به این امور روی می‌آورند یا به‌نحو بدتری ادامه می‌دهند. گروه دیگری در پی توجیه عمل خود و رضایت وجدان اخلاقی‌شان، به مدیریت رفتار جنسی خود و لحاظ قیودات اخلاقی و رضایت طرفین در انجام روابط نامشروع، اشاره داشتند. در کنار مضامین پیش‌گفته، که به‌نوعی بر خود فرد «نظیر اعتقادات، اراده، روحیه» اشاره دارد، دو مضمون عمده و بارز «فضای اجتماعی» و «روابط اقتصادی»، از یافته‌های قابل‌تأمل این مطالعه بوده است. میل جنسی شدیداً تحریک‌پذیر است و حتی برخی معتقدند اگرچه این میل، ناشی از غریزه خدادادی است؛ اما بیدار شدن و تأثیرگذاری آن، بر نظام هیجانات هر فرد، عمدتاً تابع تحریک بیرونی است (سعیدی‌رضوانی، ۱۳۹۹). اجتماع و رسانه‌ها، با تحریک مداوم هیجانات جنسی، از سویی افراد را دائماً به انجام گناهان جنسی دعوت می‌کنند (اسلامیان، ۱۴۰۰) و از سویی دیگر با قدرت رسانه، نوعی احساس همه‌گیری روابط آزاد را ایجاد نموده (مدیر عزیز و سعیدی‌رضوانی، ۱۴۰۰) و منافع نامشروع بسیار کلان ناشی از روابط خلاف عفت، انگیزه اشاعه فحشا را در نسل جوان ایجاد می‌کند (ارشدی، ۱۴۰۰). طبق یافته‌های پژوهش، در اکثریت مطلق مصاحبه‌شوندگان، حتی «مقاومان»، اعتقاد به همه‌گیری و گاهی عادی‌پنداری این روابط و در گروه آلوده «قبیح‌زدایی»، کاملاً مشهود بود.

براساس دیدگاه تربیت حداکثری در امر جنسی، محدود کردن تلاش‌ها به پرورش روحیه‌های عفاف‌گرایانه و غفلت از عوامل زمینه‌ساز، نظیر معضل بودن امر از دواج به لحاظ مشکلات اقتصادی، برخی محیط‌های عمومی محرک، ناهنجاری‌های اخلاقی و فرهنگی در برخی شبکه‌های اجتماعی، فیلم‌های سینمایی و نمایش خانگی، برخی ساختارهای مولد فحشا و معماری‌ها و پوشش‌های سبک غربی، عملی ساده‌انگارانه و غفلتی نابخشودنی است (سعیدی‌رضوانی، ۱۳۹۹ و سعیدی‌رضوانی، ۱۴۰۰).

برخی دیگر از یافته‌های این مطالعه، مربوط به افرادی بود که مدتی به‌نوعی درگیر روابط آزاد جنسی بودند؛ اما اکنون بنا به برخی رویدادها یا تأمل‌ها، این مسائل را ترک کرده بودند. یافته‌ها نشان داد، از بین نرفتن فطرت انسانی و باقی‌ماندن روحیه ایمانی در آنان، از عوامل بازگشت این افراد بود. عذاب وجدان و به‌تعبیری نفس‌لوامه، باعث شده بود گروهی از افراد توبه کنند. خوشبختانه در کنار ایمان، بیداری دوباره روحیه

غیرت به نوامیس خود و دیگران و به‌ویژه نسبت به زنان همسر دار، باعث عذاب وجدان شدید در افراد شده بود. نکته دیگر، وقوع برخی رویدادها راجع به خود و دیگران بود که همچون تلنگری شدید، مسیر زندگی این افراد را عوض کرده بود. مشاهده زندگی افرادی که در اثر این اعمال، دچار بیماری، زندگی‌های سخت، فوت در اثر ایدز و تصادف شده بودند.

همچنین این مطالعه توانست، به دلایل افراد دوری‌کننده از روابط نامشروع دست یابد. اعتقاد به خدا و معاد، خود را در محضر خدا دانستن و مقید بودن به عبادت‌ها، از عوامل عمده‌ای بوده که در امر عفاف مؤثر بوده است؛ اما این افراد، راهبردها، فنون و مهارت‌هایی را نظیر انجام ازدواج در سن پایین، تغییر محیط، غنی‌سازی اوقات فراغت و خودتنظیمی را در خدمت این مسیر قرار داده‌اند. قابل تأمل آنکه برخی آگاهی‌ها و عاقبت‌اندیشی‌ها ولو آنکه جنبه اعتقادی و دینی نداشته‌اند، توانسته بودند به‌عنوان پیشران عفاف (دوری از گناه جنسی) عمل کنند. باور به آسیب‌زایی روحی، جسمی و خانوادگی این روابط، برای حال و آینده فرد، برخی از این موارد بوده‌اند. احتلام در موقع خواب و حتی خودارضایی! از روش‌هایی بود که برخی افراد دوری‌کننده از روابط جنسی با جنس مخالف، برای مقابله (تأمین) نیاز جنسی استفاده کرده بودند. نکته قابل توجه دیگر آنکه برخی از مطالعه‌شوندگان، به لحاظ اعتقادی افراد ضعیف‌باور و تاحدودی شبیه افراد ورودکننده به روابط نامشروع بودند؛ اما شرایط اجتماعی و خانوادگی‌شان مستعد این نوع روابط نبود و در مجموع بسیاری از این افراد دوری‌کننده از روابط، به تأثیر خانواده، محیط و مسئولان، در پدید آوردن محیط‌های پاک و غیرمحرک برای دوری از گناه اشاره داشتند.

اگرچه این مطالعه با مشارکت پسران انجام شد؛ اما ره‌آورد ویژه‌ای نیز، برای دختران داشت. چراکه در واقع، روایت احوال دختران به نقل از پسران بود. براساس این اظهارنظرها، بازنده اصلی در روابط نامشروع، دختران هستند. توضیح آنکه، چه افرادی که در رابطه بودند، چه کسانی که این روابط را کنار گذاشته‌اند و چه افرادی که در جریان ورود و عملکرد اطرافیان خود به این روابط بودند، اذعان داشتند که این روابط برای پسران مشکل خاصی را ایجاد نمی‌کند و این دختران هستند که متوجه آسیب خواهند شد. به‌عنوان نمونه مصاحبه‌شونده ۲۹ گفت: «برای من که پسر، این

چیزا عواقبی نداره؛ ولی برای دختر خوب نیست». مصاحبه‌شونده ۳۴ اذعان کرد: «پسر خاله دوستم دقیقاً با همین قصد ازدواج، با خیلی‌ها رابطه داشته». مصاحبه‌شونده ۲۱ گفت: «خیلی از دخترا فریب این‌رو می‌خورن که پسر می‌گه ازدواج می‌کنیم و اگه اتفاقی بیفته بازم با همیم؛ اما بعدش با هم نمی‌مونن». مصاحبه‌شونده ۲۶ به‌صراحت گفت: «پسرها از ازدواج، شونه خالی می‌کنن. چون هدف دخترا و پسرا برای دوستی متفاوته». مصاحبه‌شونده ۲۳ نیز، چنین ابراز دلسوزی نمود: «دخترایی که راضی به این کار می‌شوند، کلاً نابود می‌شن. یک چیز بزرگی‌رو باخته و حالا بی‌خبر از خانواده همینطور ادامه می‌ده و می‌گه چیزی‌رو که باختم، دیگه باختم».

■ پیشنهادات کاربردی ■

۱. باتوجه به تأثیرگذاری شدید فضای جامعه در عفاف‌ورزی، مسئولان امر نسبت به کنترل فضای اجتماعی و مجازی و اجرای قاطع قوانین مربوط به انواع نظارت‌های اجتماعی اهتمام ورزند.
۲. برنامه‌ریزان امر اشتغال و اقتصاد، با طراحی راهبردها و راهکارهای عملیاتی متناسب، به ازدیاد اشتغال جوانان و در نتیجه، افزایش ازدواج همت نمایند.
۳. بهره‌گیری از روش‌های مبتنی بر گفتگو با مخاطب و لحاظ تفاوت‌های فردی و ایجاد فضای مشاوره‌ای گروهی و فردی، جهت قوی کردن بنیان‌های اعتقادی و اخلاقی جوان و نوجوان، ضروری می‌نماید.

■ پیشنهادات پژوهشی ■

۱. انجام مطالعه به‌منظور شناسایی عوامل و بستریهای تفکرات اباحی‌گری و روشنفکرمآبی.
۲. مطالعه در خصوص تجارب موفق ناظر بر گسترش و ترویج رفتار عفیفاً در جوانان و نوجوانان.
۳. تبدیل یافته‌های مربوط به وضع موجود عفاف در نوجوانان و جوانان به فهرست نیازهای آموزشی و رئوس اهداف و محتوای برنامه‌های درسی متناسب نظیر دین و زندگی، علوم اجتماعی و تفکر و سبک زندگی.

■ محدودیت‌ها ■

مهم‌ترین محدودیت پژوهش حاضر، از ماهیت پژوهش کیفی در خصوص عفاف جنسی سرچشمه می‌گیرد. «عفاف جنسی» موضوعی است که تعمیق لایه‌های امر، در مصاحبه‌ها، می‌تواند نوعی تشویق برای اعتراف به گناه (دفعات آن، میزان فرو رفتن در روابط فاسد) و نیز نوعی عُرفی‌سازی مجدد این رفتارها را فراهم آورد؛ بنابراین از پیگیری بیشتر برخی پاسخ‌ها، صرف‌نظر شد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران لازم می‌دانند از صاحب‌گرا آقایان امیر نوروزی، جواد پرهیزگار، سیدمحمد باهوش و محمد رسولی کیا که از دانشجویان مقطع کارشناسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد بودند، قدردانی نمایند.

قرآن کریم

- ارشدی، وحید. (۱۴۰۰). تبیین عوامل مؤثر بر ایجاد و توسعه شبکه بازار اقتصاد جنسی: چالش میان تربیت حداقلی و حداکثری در امر جنسی. انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- استراوس، آنسلم و کوربین، جولیتام. (۱۹۹۰). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی، رویه‌ها و شیوه‌ها. ترجمه محمدی، بیوک. (۱۳۹۰). انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- اسلامیان، حسن. (۱۴۰۰). تأثیرات و آسیب‌های جهانی شدن در زیست جنسی: چالش میان تربیت حداقلی و حداکثری در امر جنسی. انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- جلالی، رستم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۱(۴): ۳۱۰-۳۲۰.
- خواججه‌نوری، بیژن و دل‌آور مریم‌السادات. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر دوستی دختر و پسر در بین جوانان شهر شیراز با تأکید بر فرآیند جهانی شدن. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳(۲): ۴۱-۶۴.
- ذوالفقاری، ابوالفضل و رمضانی، اکرم. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی روابط خارج از عرف دختران. مددکاری اجتماعی، ۱(۴): ۱۹۷-۲۳۶.
- رضاپور نصرآباد، رفعت. (۱۳۹۶). معیارهای اعتبار و پایایی در پژوهش‌های کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۶(۴): ۴۹۳-۴۹۹.
- رنجبر، هادی؛ حق‌دوست، علی‌اکبر؛ صصلی، مهوش؛ خوشدل، علیرضا؛ سلیمانی، محمدعلی و بهرامی، نسیم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع. دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۰(۳): ۲۳۸-۲۵۰.
- سعیدی‌رضوانی، محمود. (۱۳۹۹). تربیت جنسی. دانشنامه ایرانی برنامه درسی.
- سعیدی‌رضوانی، محمود. (۱۴۰۰). تقلیل‌گرایی در تربیت و پیچیدگی امر جنسی: چالش میان تربیت حداقلی و حداکثری در امر جنسی. انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- سلطانی‌زاده، محمد، لطیفی، زهره، افیونی‌اکبری، مهناز. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای ارزش‌های شخصی در پیش‌بینی خویشتنداری جنسی بر اساس رابطه مادر، دختر، اخلاق اسلامی و هوش معنوی دانش‌آموزان دختر شهر اصفهان، فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، ۳(۲): ۱۱۶-۸۷.
- شرعی‌نژاد، زکیه و ذکایی، محمدسعید. (۱۳۹۴). روابط جنسی پیش از ازدواج در میان جوانان: الگوها، انگیزه‌ها، پاداش‌ها و هزینه‌ها. مطالعات جنسیت و خانواده، ۱۳(۱): ۱۲۲-۱۵۵.
- عباس‌زاده، محمد. (۱۳۹۱). تأملی بر اعتبار و پایایی در تحقیقات کیفی. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳(۱): ۱۹-۳۴.
- قادرزاده، امید؛ محمدی، فردین و محمدی، حسنین. (۱۳۹۶). جوانان و روابط پیش از ازدواج: مطالعه کیفی زمینه‌ها، تعاملات و پیامدهای آن. راهبرد فرهنگ، ۲۸(۷-۴): ۴۰-۷.
- قنبری‌برزبان، علی؛ سلیمانوندی، شاپور و فاطمی، نرگس‌السادات. (۱۳۹۷). تأملی بر تأثیر روابط جنسی پیش از ازدواج بر گرایش به ازدواج (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان). پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۷(۳): ۳۳-۵۴.
- قلتاش، عباس، محمد جانی، صدیقه. (۱۳۹۷). طراحی چارچوب برنامه درسی تربیت جنسی بر اساس مابین تربیت اسلامی، فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، ۳(۳): ۱۳۰-۱۰۱.
- کریمی‌مان، نادر؛ سالاری، سمانه و ملکاری، بختیار. (۱۳۹۴). رابطه هم‌خانگی در ایران: بررسی کیفی علل و انگیزه‌های گرایش به آن. مطالعات روان‌شناسی بالینی، ۶(۲۱): ۱۷۸-۱۹۷.
- گال، مریدیت؛ بورگ، والتر و گال، جویس. (۲۰۰۷). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. جلد دوم. ترجمه نصر، احمدرضا و همکاران. (۱۳۹۳). تهران: نشر سمت.
- محمدی‌مقدم، فرید. (۱۳۹۴). درسنامه عفاف. مشهد: نشر اعتقاد ما.
- مدبر عزیز، حسین و سعیدی‌رضوانی، محمود. (۱۴۰۰). چالش‌های رسانه‌های مؤثر در تربیت جنسی: چالش میان تربیت حداقلی و حداکثری در امر جنسی. انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- مراقاتی‌خویی، عفت‌السادات؛ طالقانی، فریبا؛ نوروزی، مهناز؛ توکلی، ماهگل؛ غلامی، علی. (۱۳۹۸). عوامل حفاظت‌کننده جوانان

- در درگیری با روابط جنسی قبل از ازدواج: یک مطالعه کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۳۸(۳): ۲۸۰-۲۸۹.
- میرابی، سعیده؛ یوسفی، علی و صدیق اورعی، غلامرضا. (۱۳۹۴). پدیدارشناسی تجربه گناهان جنسی. مسائل اجتماعی ایران، ۶(۲): ۱۷۳-۱۹۴.
- میرابی، سعیده؛ یوسفی، علی و موسوی، سیده سمیه. (۱۳۹۴). بررسی و شناخت الگوها و فرایندهای شکل گیری روابط جنسی پیش از ازدواج. جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، ۲(۲): ۸۷-۱۱۵.
- نامور، یوسف و آذر، خدیجه. (۱۳۹۶). تجارب روابط دوستی دختر و پسر دانشجو با رویکردی پدیدارشناسانه. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۵(۲): ۴۳-۸۰.

REFERENCES

- Arega, Wondmnew Lakew; Zewale, Taye Abuhay; and Angaw Bogale, Kassawmar. (2019). Premarital sexual practice and associated factors among high school youths in Debreabor town, South Gondar zone, North West Ethiopia, 2017. BMC Research Notes, 12, (314): 1-7.
- Bocar, Anna C. and Biong, Corazon. (2016). Factors that Induce Premarital Sexual Intercourse Among Adolescents: Reasons that Lead to Teenage Pregnancy. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2856855>.
- Ghaffari , Mohtasham; Rakhshanderou, Sakineh; Gharlipour, Zabihollah; Khalajabadi Farahani, Farideh; Ramezani, Tahereh; Izadkhah, Fatemeh. (2020). Students' Perspective on Factors Influencing Premarital Sexual Intercourse. Journal of Holist Nursing and Midwifery, 30 (2): 111-119.
<https://www.irna.ir/news/84221424/>
<https://www.sabteahval.ir/avej/default.aspx?tabid=1499>
- Simpson, Paul & Ash, James. (2020). Phenomenology and Phenomenological Geography. International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition), p: 79-84.
- Teferra, Tomas Benti; Erena, Asfew Negaro & Kebede, Anteneh. (2015). Prevalence of premarital sexual practice and associated factors among undergraduate health science students of Madawalabu University, Bale Goba, South East Ethiopia: institution based cross sectional study. Pan African Medical Journal, 20:209.
- Williams, Nina. (2020). Non-Representational Theory. International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition), p: 421-427.